

U POMORSKOM MUZEJU CRNE GORE U NOVEMBRU DVA IZUZETNA DOGAĐAJA

Brodski dnevnic i krilati lav

Pomorski muzej Crne Gore u novembru je bio pozornica dva izuzetno vrijedna kulturno-muzejska događaja, autorski osmišljena kreativnim angažmanom i realizovana naporom pojedinih članova našeg kolektiva. Riječ je najprije o izložbi **Brodске knjige – dokumenta pomorske baštine** kojom smo po prvi put javno izložili brodske dnevnik pohranjene u našoj biblioteci, a zatim o predstavljanju knjige **Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora**. Oba projekta su uživala punu podršku Ministarstva kulture Crne Gore koje je i finansijski pomoglo njihovu realizaciju.

Autorstvo izložbe o brodskim dnevnicima, u pomorskom svijetu uvažanim kao temeljni dokumenti svakog broda, potpisuje bibliotekar Pomorskog muzeja **Slavko Dabinović**, koji je u realizaciji ovog poduhvata imao veliku pomoć **Danijele Nikčević**, dokumentarista naše institucije. Izložbu je otvorio 7. novembra kapetan duge plovidbe **Nedeljko Radulović**. Posjetioci ma je bila dostupna na drugom spratu Palate Grgurina do 21. decembra.

Brodski dnevnik je i dalje najvažnija pisana isprava koja se vodi hronološki. Sama činjenica da brodski dnevnik kroz istoriju nisu dobijali znatnije promjene u formalno-pravnom smislu, najbolje govori o valjanosti još davno uspostavljenog načina vođenja dnevnika, a samim tim i potvrđuje vrijednost primjeraka kakvi se čuvaju

u zbirci Pomorskog muzeja u Kotoru. Stoga u svoje lično ime, a vjerujem i u ime velike većine naših pomoraca, želim odati priznanje svim djelatnicima Pomorskog muzeja u Kotoru koji u kontinuitetu predano rade na promociji našeg izuzetno vrijednog kulturnog nasljeđa, a samim tim i bokeške i crnogorske pomorske tradicije, kazao je kapetan Radulović.

Program otvaranja izložbe vodila je **Jelena Karadžić**, kustos našeg muzeja.

Promociju knjige *Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora* upriličili smo 20. novembra na prvom spratu našeg muzeja. Program promocije vodila je **Dolores Fabian**, stalna saradnica Muzeja.

(Detaljnije o izložbi strane 3, 4, 5, 6, 7; o promociji knjige 2, 8, 9 i 10)

Pomorski muzej 7. novembra:
Otvaranje Izložbe *Brodске knjige*

Pomorski muzej 20. novembra:
predstavljanje knjige *Radojke Abramović*

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Kotor

Novembar 2017. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja

Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijjić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici

Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan
mr Stevan Kordić
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000

Telefon: +382 (0) 32 304 720

Fax: +382 (0) 32 325 883

Website: www.museummaritimum.com

e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine "Bokeljska mornarica", utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

Lav Svetog Marka, simbol Serenissime...

(nastavak sa strane 1)

Andro Radulović (lijevo); don Anton Belan, Radojka Abramović i mr Jovica Martinović

Naznačivši na promociji knjige *Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora*, da se taj događaj održava u sklopu obilježavanja 21. novembra, dana Opštine Kotor, direktor Pomorskog muzeja Crne Gore **Andro Radulović**, istakao je da se ovim djelom potvrđuje kako je Kotor nepresušna riznica umjetničkog blaga i izvorište za proučavanje kulture naroda koji su je stvarali, te da djelo govori mnogo više od činjenice da je bazirano na simbolu jedne velike države iz prošlosti. Radulović je dalje nastavio:

Vodeći nas, veoma spretnim i učenim jezikom teoretičara umjetnosti, kroz prostor i vrijeme Kotora, prateći tu znamenitu i nadasve toliko snažnu figuru, Radojka Abramović nam ga otkriva, osim stameno kamenog i u arhivskim dokumentima, na povlasticama i dukalima, u knjigama sa minijaturama, na pergamentu, na kovanom novcu, medaljonima, na zastavama modela brodova, ali i nezaobilazno na oslikanim platnima vrsnih majstora, na kojima simbol Republike zaštitnički lebdi nad sukobljenim jedrenjacima na moru.

Osim značaja, na prvom mjestu u umjetničkom prikazivanju, djelo koje je pred nama uporedo nosi fabulu, neminovno i neizbježno, dragocjenu informacijama, istorijskog, socijalnog, etničkog, vjerskog i uopšte kulturološkog karaktera, čime dobija jednu značajnu težinu u kvalitetu i vrijednosti.

Vjerujem da ćete i vi poštovani dame i gospodo, podijeliti moje mišljenje i moj lični stav da smo ovim djelom dobili dragocijen prilog u proučavanju umjetnosti i kulture grada Kotora. Ujedno se nadam da će nam knjiga *Lav Svetog Marka, kao simbol Serenissime, sačuvan u umjetnosti grada Kotora*, poslužiti kao veliki motiv za još intenzivnije i obimnije poduhvate sa ciljem očuvanja kulturnih spomenika i uopšte kulturnih dobara ne samo Kotora nego i cijele Boke i da ćemo kroz zajedničke interese istrajati u našoj velikoj obavezi da predamo nasljeđeno dolazećem naraštaju.

Djelo koje večeras promoviramo, rezultat je dugogodišnjeg istraživanja i proučavanja bogate građe, kojom se bavila i sa čime je bila okružena autorka provodeći, svoj životni i radni vijek u Kotoru, odnosno Pomorskom muzeju Crne Gore. Prepoznajući vrijednost i potrebu za što boljim i izražajnijim prezentovanjem jednog ovakvog kulturnog miljea na mapi kulturno-turističke ponude, monografski je predstavila ne samo značaj, umjetničku i istorijsku vrijednost ovog simbola, već i mogućnost plasmana kotorske kulturne baštine, predstavljenu ovim poznatim znakom koji potencira evropsku komponentu Kotora, a u svrhu kulturnog, naučnog i turističkog eksploatacija bogatstva koje nam je dato u nasljeđe.

(Nastavlja se na strani 7)

Brodске knjige - dokumenta pomorske baštine

U Pomorskom muzeju Crne Gore od 7. do 20. novembra upriličili smo izložbu pod nazivom **Brodске knjige - dokumenta pomorske baštine**, koju smo realizovali u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore, u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2017. godinu. Izložbom smo željeli posjetiocima našeg muzeja, ljubiteljima pomorske baštine i široj publici prvi put da predstavimo brodske dnevnikе koji se čuvaju i proučavaju u biblioteci Pomorskog muzeja. Brodski dnevnikи su bili i ostali temeljna svjedočanstva o plovidbi i trajanju svakog broda i, kako je rekao kapetan duge plovidbe **Nedeljko Radulović**, predsjednik Udruženja pomoraca Crne Gore, otvarajući ovu izložbu 7. novembra u večernjim satima, u savremenom pomorstvu brodski dnevnikи i dalje predstavljaju najobjektivniji način za sagledavanje svih segmenata života i rada na brodu. U programu otvaranja izložbe, pored kapetana Radulovića, govorili su još i **Andro Radulović**, direktor kotorskog Pomorskog muzeja, i **Slavko Dabinović**, bibliotekar Muzeja, koji je uložio izuzetan trud da se izložba autorski osmisli i pripremi. Hvale vrijednu saradničku pomoć u ostvarenju ovog zahtjevnog projekta dala je **Danijela Nikčević**, dokumentarista Muzeja.

Izložbeni prostor Palate Grgurina na drugom spratu 7. novembra: kapetan duge plovidbe Nedeljko Radulović otvara izložbu; Slavko Dabinović i Andro Radulović (desno); klapa Škuribanda (u pozadini) muzički je oplemenila ovaj događaj

Pomorske knjige u Palati Grgurina

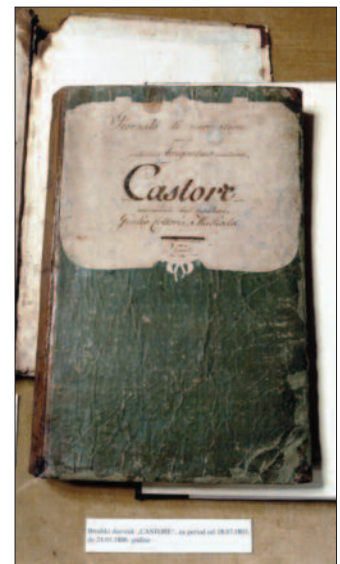
Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru posjeduje 78 brodskih knjiga, od čega 25 brodskih dnevnika, 13 poručničkih dnevnika, pet dnevnika stroja, jedan dnevnik brodske tereta, 32 brodska dnevnika male obalne plovidbe i dva privatna dnevnika.

Na panoima su prikazani brodski

dnevnikі uglavnom sa jedrenjaka, te nekoliko njih sa parnih i motornih brodova duge i obalne plovidbe. Predstavljena su uputstva i propisi za vođenje brodskih dnevnika na jedrenjacima iz 19. vijeka i na motornim brodovima 20. vijeka.

Najstariji brodski dnevnik koji se čuva u muzeju je iz

1803. godine, vođen na brigantinu *Kastore* (Castore) pod komandom **Julija Kolovića Matikole** iz Perasta, pisan na italijanskom jeziku, koji spada među najstarije dnevnikе na području istočno-jadranske obale. Ovaj je brodski dnevnik na izložbi prikazan u digitalnom obliku samolistajuće knjige, na 202 stranice.

Brodске knjige – dokumenta pomorske baštine nastavak sa strane 3

Riječ Andra Radulovića

Uvažene dame i gospodo, prijatelji muzeja, dobro veče i dobro nam došli. Večeras ćemo otvoriti još jednu u nizu izložbi koja svojim sadržajem i namjerom autora ima za cilj podsjećanje na bogatstvo fonda Pomorskog muzeja Crne Gore, ali i za njegovo predstavljanje na jedan novi, savremeniji način.

Načinom obrade, postavkom i sadržajem kojim je predstavljen izložbeni materijal, katalogizacijom izloženih predmeta, ova izložba se na pravi način uklapa u ono što jeste i čemu teži Pomorski muzej.

Izložba *Brodске knjige, dokumenta pomorske baštine* dokazuje apsolutnu opravdanost postojanja i djelatnosti Muzeja, kako u pogledu zaštite i čuvanja tako i prezentovanja građe ali i stručnog i naučnog istraživanja. Ovakvim načinom rada Muzej izgrađuje puteve sve bolje informisanosti i ostvaruje svoju ulogu u edukaciji, posebno kod mlađeg naraštaja.

Večerašnja izložba, kao i veliki broj drugih dešavanja u ovoj godini, je realizovan uz pokro-

viteljstvo Ministarstva kulture Crne Gore koje je prepoznalo značaj ovih projekata i podržalo ih. Ja im se na tome zahvaljujem.

Dragi gosti, mislim da pored riječi jednog od autora izložbe, gospodina Slavka Dabinovića i Kapetana Neđeljka Radulovića, koji nam je učinio čast da otvori večerašnju izložbu, te izloženog materijala koji je značajki obrađen i objavljen u katalogu, zaista je suvišna svaka moja riječ. Želim vam da se lijepo osjećate i da prijatno provedete ostatak večeri.

Riječ Slavka Dabinovića

Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru, večeras imamo čast da Vam prvi put prezentiramo brodske knjige i brodske dnevnikе koji se čuvaju i proučavaju u biblioteci Pomorskog muzeja.

Nije mi namjera da vam detaljno i opširno govorim o svrsi i upotrebi ovih brodskih knjiga, odnosno brodskih dnevnikа, jer je o njima već mnogo napisano u pomorskim enciklopedijama i pomorskim leksikonima širom svijeta, kao i u

drugim knjigama koje se tiču pomorske tematike, a posebnu pažnju posvećuju pomorskim propisima u širem i užem smislu riječi. Ukratko, reći ću što su brodske knjige i brodski dnevnikи, a siguran sam da mnogi od vas ovdje prisutnih o njima sigurno već mnogo znaju iz pomorskih škola, i sa brodova trgovačke mornarice na kojima su *tukli* more.

Brodski dnevnikи spadaju u brodske knjige, odnosno isprave, koje vode brodovi trgovačke mornarice, prema propisima određene države pod čijom zastavom plove. Sve države koje imaju trgovačku mornaricu donose propise o vođenju određenih brodskih knjiga među kojima najvažnije mjesto zauzima Brodski dnevnik.

U Brodski dnevnik se upisuju podaci o plovidbi, službi na brodu, posadi, teretu, meteorološkim opažanjima, pomorskim nezgodama i drugim događajima koji su od važnosti za brod, za organe uprave, vlasnike, odnosno nosioce prava korišćenja broda, krcatelja, primaoca tereta, osiguratelje i druge zainteresovane osobe.

Dnevnik sadrži osnovne podatke o brodu i u njega se neprekidno, 24 sata dnevno, u plovidbi i u luci unose propisani podaci, koji omogućuju potpunu rekonstrukciju putovanja odnosno događaja na brodu. Unose se podaci o gazu na pram-

cu i krmi, o ukrcaju i iskrcaju zapovjednika i drugih članova posade, bolestima na brodu, zatim povrede radnih dužnosti i kazne, ukrcaji i iskrcaji peljara i uzimanje tegljača, pretrpljena havarija, tražena i pružena pomoć, popravke i dokovanja broda i drugo.

Brodski dnevnicu temeljni su dokumenti svakog broda, kako danas tako i u prošlosti. Oni su obavezni dio dokumentacije zapovjednika na brodu. Podatke u brodski dnevnik uvijek su upisivali zapovjednici brodova, kapetani, ali i pojedini oficiri u službi na komandnom mostu. Tokom putovanja broda, bilo da je riječ o dugoj ili maloj obalnoj plovidbi, u brodski su se dnevnik, pored gore navedenih, upisivali i podaci o dolasku u određenu luku i odlasku iz nje, dežurstvima tzv. gvardijama, dnevnim i noćnim, i slično.

Istorija pomorskih propisa i regulacije pomorske plovidbe može se pratiti kroz pisana dokumenta najstarijih civilizacija, vavilonske, egipatske, mesopotamske, feničanske, grčke i rimske. U Hamurabijevom zakoniku nastalom oko 1780.

godine prije Krista nalaze se pravni propisi o plovidbi. U mediteranskim antičkim civilizacijama Feničana, Grka i Rimljana sačuvani su počeci pomorskog prava i pomorskih propisa sa kontinuitetom, od početaka, preko srednjeg i novog vijeka sve do današnjih dana. U Zborniku **cara Justinijana** u 6. vijeku nalaze se pomorsko-pravni propisi. Raspadom Rimskog carstva u statutu sredozemnih gradova pojavljuju se propisi koji regulišu plovidbu morem, posebno nastankom Mletačke Republike pa i ostalih pomorskih država na obalama sjevernog Mediterana. Nešto kasnije javljaju se i pomorski propisi kod naroda Sjeverne Evrope.

Za istoriju pisanih pomorskih propisa značajno je spomenuti najstariji italijanski pomorski statut iz 11. i 12. vijeka, pod nazivom *Tabula Amalphe* (*Capitula et ordinationes Curiae maritimae nobilis civitatis Amalphe*), objavljen u srednjovjekovnoj pomorskoj državi Amalfi, koji je imao široku primjenu na cijelom Mediteranu do kraja 17. vijeka, kada prevladavaju novi propisi namet-

nuti od Pomorskog konzulata u Barseloni.

Dubrovački Statut iz 1272. godine, dat u 8 knjiga, posvećuje cijelu sedmu knjigu regulisanju pomorskih pitanja. Nakon otkrića Amerike 1492. godine, zbog sve češćeg plovljenja Atlantikom i Indijskim okeanom, došlo je do značajnije regulacije propisa o plovidbi, vođenju brodskih knjiga i položaju brodskog pisara – škrivana.

U *Zbirci pomorskih propisa (Il Consolato del mare)* izdatoj u Veneciji 1656. godine (original se čuva u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru) objavljen je prepis dokumenta iz 1340. godine koji spominje brodskog škrivana. Dokument predstavlja naredbu koju su savjetnici iz Barselone uputili konzulatu na Siciliji. U njoj se pominje škrivan koji vodi brodski dnevnik, dok se sam brodski dnevnik pominje više puta u tekstu.

Il Consolato del mare predstavlja prvu zbirku pisanih propisa. U *Zbirci pomorskih propisa (Il Consolato del mare)* izdatoj u Veneciji 1737. godine nalazi se više propisa koji se odnose na vođenje brodskog dnevnika. U ovoj *Zbirci* se

nalazi Zakon koji je izdao Pomorski magistrat Republike Đenove od 23. avgusta 1712. godine, koji reguliše obaveze škrivana i pravila za vođenje brodskog dnevnika.

U Pomorskom muzeju čuvaju se još i knjige poput Kodeksa propisa za trgovačku mornaricu Mletačke Republike izdat u Veneciji 1786. godine i *Zbirke pomorskih propisa* izdate u Veneciji 1806. godine, u kojima su određena poglavlja posvećena škrivanu i pravilima za vođenje brodskog dnevnika.

Značajan za upoznavanje brodskih dnevnika je i *Pomorski priručnik (Pratichae Schrivanesche)* **Julija Matijinog Balovića**, Peraštanina, iz 1693. godine (čuva se u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu). Autor *Priručnika* je imao za cilj da prikupi materijal koji može koristiti svakom brodskom pisaru na bilo kojem brodu i brodu ratne mornarice.

Isti, Julije Matijin Balović, u avgustu 1698. godine nalazi se u rangu brodskog pisara i zamjenika pilota na velikoj navi **Vicka Bujovića** u sukobu sa tripolitskim vašelom i ulcinjskom ⇒

tartanom u vodama Drača. U ovom priručniku posebno poglavlje govori o službi broskog pisara, škrivana, gdje se kaže da on mora biti obrazovan i učen, te sposoban da u potpunosti udovolji obavezama na brodu. Škrivani su uglavnom bili pripadnici plemićkih porodica.

Bez broskog pisara mogli su ploviti samo brodovi vrlo male tonaže. Škrivan je kao čovjek sa pomorskim obrazovanjem u vođenju broskog dnevnika morao vladati pomorskom terminologijom. Morao je poznavati svaki naziv određenog dijela broda kao npr. konopa, jedara, dijelove jarbola i sve ostale dijelove broda kojih je bilo više stotina.

Da bismo spoznali kakva je bila uloga škrivana na brodu, najbolje nam govori stara mornarska izreka: *Na brodu je zapovjednik Bog, a pisar njegov prorok.*

Brodski pisari ispisali su hiljade stranica dnevnika koje obiluju tragičnim događajima, što nam govori da je plovljenje, osobito u doba jedrenjaka, bilo izuzetno teško i mukotržno zanimanje

sa ogromnim žrtvama, ali su ipak pomorstvo i pomorska trgovina stvorili sve ovo materijalno i nematerijalno kulturno nasljeđe koje mi danas baštinimo.

Pravila o vođenju broskih dnevnika nisu se značajno mijenjala tokom vremena, što se može vidjeti i iz predstavljenih propisa i uputstava iz toga vremena, koji čine dio ove izložbe.

Politički edikt (državni ukaz) iz 1774. godine, koji je izdala austrijska **carica Marija Terezija**, donosi propise u austrijskoj trgovačkoj mornarici, a jedno cijelo poglavlje sadrži odredbe o broskom pisaru (škrivanu). Ovaj politički edikt bio je na snazi sve do 1918. godine. U tom dugom periodu od 144 godine austrijska vlada donijela je i nekoliko dekreta i uputstava koji se odnose na brodske dnevnike. Izdajamo neke od propisa iz tih nekoliko dekreta, poput onog u kom se određuje da je kapetan broda dužan da popunjeni brodski dnevnik vrati lučkom uredu tj. lučkoj kapetaniji, koja ga šalje na korišćenje u stručnoj nastavi pomoraca. Takođe, donosi se dekret o posebnom broskom dnevniku koji treba da vodi poručnik trgovačke mornarice. On je bio obavezan da ovaj dnevnik prikaže ispitnoj

komisiji prilikom polaganja kapetanskog ispita.

Bokeljski jedrenjaci 19. vijeka vodili su brodske dnevnike po odredbama spomenutog političkog edikta iz 1774. godine kao i dekreta i uputstava izdatih na osnovu ovog edikta. Izvaci iz ovih Zbirki pomorskih propisa i Političkog edikta predstavljeni su na panoima koji čine dio ove izložbe.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru u svojoj biblioteci posjeduje 78 broskih knjiga, od toga broskih dnevnika – 25, poručničkih dnevnika – 13 (poseban dnevnik poručnika trgovačke mornarice, uglavnom prvog oficira palube, koji on nosi sa sobom sa broda na brod, ovjerenog od kapetana i lučkih vlasti), dnevnika stroja – 5, dnevnika broskog tereta – 1, broskih dnevnika male obalne plovidbe – 32 i privatnih dnevnika – dva.

U *Godišnjacima* Pomorskog muzeja broj 19, 20 i 22 iz 1971, 1972. i 1974. godine, bivši djelatnici Muzeja, pokojni kapetan **Tomo Radulović** i kapetan **Vladimir Uljarević** detaljno su obradili

11 broskih dnevnika sa jedrenjaka i preveli sa italijanskog jezika većinu događaja zapisanih tokom plovidbe. Na izložbi su prikazane samo najinteresantnije brodske knjige iz bibliotečke zbirke Pomorskog muzeja.

Ovom izložbom Pomorski muzej je napravio veliki korak u prezentaciji i očuvanju kulturne i pomorske baštine. Želja je da se ovaj segment pomorskog nasljeđa sačuva od propadanja i prezentira široj populaciji i stručnoj javnosti koja posjećuje naš Muzej.

Stoga je Pomorski muzej konzervirao tri brodska dnevnika, uloživši znatna sredstva, i nastoji nastaviti sa ovim poslom kako bi svi dnevnici koji su u opasnosti od propadanja bili konzervirani i dostupni za obrađivanje kako djelatnicima našeg muzeja tako i svim stručnim istraživačima naše kulturne i pomorske baštine.

Na kraju koristim priliku da se najtoplije zahvalim gospođici **Marini Jovanović** za vrlo uspješnu realizaciju kataloga ove izložbe i gospodinu **Dubravku Stamatoviću** za prvi digitalni prikaz na našim prostorima broskog dnevnika brigantina *Castore*.

Lav Svetog Marka, simbol Serenissime... nastavak sa strane 2

Ova publikacija, koja predstavlja možda i najznačajnije djelo Pomorskog muzeja u ovoj godini i sigurno centralni događaj proslave dana Opštine Kotor, značajna je i zbog toga što je u potpunosti realizovana u režiji muzeja i njegovih saradnika na šta smo posebno ponosni.

Projekat je, kao i mnogi drugi prije njega, realizovan pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2017. godinu. Zahvaljujem se Ministarstvu što je prepoznalo značaj ovog djela i što je pomoglo njegovu publikaciju.

Autorki, gospođi Radojki Abramović čestitam a ujedno i zahvaljujem na uloženom trudu i zalaganju za promovisanje kulturne baštine, a Vama dame i gospodo, hvala na izdvojenom vremenu i na pažnji. Želim Vam da se prijatno osjećate u ostatku večeri i da sa dobrim raspoloženjem obilježimo i promociju i praznik našeg grada.

Riječ don Antona Belana

Promocija ili predstavljanje jedne knjige, predstavlja njen rođendan za javnost. Antički gramatičar **Terencijan Maur**, s kraja drugog stoljeća nakon Krista napisao je: *Habent sua fata libelli*. Knjige imaju svoju sudbinu, njima, autor i kapacitet čitaoca, tu sudbinu određuju.

Knjiga koju večeras predstavljamo nosi naslov: *Lav Svetog Marka, simbol Serenissime, predstavljen u umjetnosti grada Kotora*. Tema obuhvaća vremenski period od 1420. do 1797. godine. Kotor je tada bio u sklopu moćne hiljadugodišnje Mletačke Republike.

Malo je bilo država koje su toliko trajale, spomenuti ćemo zapadno i istočno Rimsko carstvo. Zadnje nazvano pogrešno od XVIII stoljeća i Bizantsko carstvo. **Konstantin XI**, zadnji rimski car istočnog dijela carstva umire s mačem u ruci 1453. godine na zidinama Carigrada ne kao Bizantski, nego kao Rimski car.

Pad Carigrada otvorio je put Osmanskoj sili koja osvaja Balkanski poluotok i u pohodu na Evropu, taj pohod biva zaustavljen pod zidinama Beča 1683. godine.

Za razliku od slavnog i junačkog kraja Istočnog rimskog carstva, Mletačka republika pada pod vlast Napoleona bez otpora, kao i dubrovačka. Mletački dužd **Lodoviko Manin** obučen u sve-

čano ruho sjedi na prijestolju i čeka upad francuskih vojnika u duždevu palaču plačući.

Francuzima su beznačajan otpor pružili bokelji. Napoleon da bi što više ponizio Serenissimu, ne nastanjuje se u duždevoj palači, nego u susjednoj, u kojoj je danas smještena čuvena Markova biblioteka *Marciana*. Koliko razlike u propasti ove dvije moćne imperije.

Mlečani su grad Kotor doživljavali najdražim gradom *inter caras carissima*, a njegovo stanovništvo smatrali mlečanima: *In tantum quod ipsos populos venetos reputamus*.

Kolika je bila usmjerenost i pažnja kraljice Jadrana prema Kotoru isčitava se iz upute providuru **Marku Barbarigu** kojega Senat 4. oktobra 1422. šalje u Kotor popratnim riječima:

Debeas ire Catharum et regere cum omni humanitate possibili iuxta continentiam comissionis comitis nostri Cathari terram praedictam et districtum ad honorem et statutum nostri domini – *Trebaš poći u Kotor i upravljati gradom i distriktom sa najvećim mogućim humanizmom s poniznošću radi ugleda naše države.*

U to vrijeme Kotorani su svoj grad, čitamo to u njegovom statutu, smatrali jednim od najboljih gradova Dalmacije: *Civitas Cathari sit una de melioribus civitatibus Dalmatiae*.

Sve ovo rečeno služi za lakše razumjevanje pojave krilatoga lava kao atributa svetoga Marka u umjetnosti grada Kotora. Sveti Marko nije bio apostol nego učenik svetoga Petra i vjerovatno prvi patrijarh Aleksandrije u Egiptu. Ta se patrijaršija ubraja uz Rimsku i Antiohijsku među prve tri patrijašije priznate na prvom nicejskom saboru 325. godine

Čitajući knjigu koju večeras promoviramo na najbolji način sažeto saznajemo o značenju termina *tetramorf*, pojavi krilatog lava i njegovog značaja u povjesti umjetnosti, a shodno tome i u povjesti našega grada. Autorka nije izostavila ni teološku refleksiju na temu lava i krilatog lava.

Stoga knjigu u prvom redu preporučujemo građanima našega grada i stanovnicima cijele Boke. Bez poznavanja činjenica sadržanih u ovoj knjizi nećemo upoznati dostatno jedan od bitnih slojeva našega identiteta.

Ovaj rad Radojke Abramović predstavlja svojevrsnu reviziju pogrešnog odnosa jedne ideologije prema ovim spomenicima, što u biti nisu bili simboli osvajača i neprijatelja, nego simboli onda naše države i evanđeoski simboli.

Shodno tome napad i rušenje istih, značio je svojevrsni ikonoklazam, koji se kroz povijest ponavljao. Veliki mletački povjesničar i redovnik **Paolo Sarpi** primivši tajne umirućih 1623. ⇨

godine usliknuo je na samrtničkoj postelji misleći na Veneciju koju je toliko proslavio i volio: *Esto perpetua – Budi vječna.*

Ovaj pridjev vječan izvan teološkog konteksta je besmislen. Samo je Bog vječan, i čovjek kao fizičko i metafizičko biće, koje po tajni krštenja participira na božjoj vječnosti.

Pjesnik **Petar Preradović** u svojoj pjesmi **Mujezin** ostavlja nam sljedeće stihove:

*Sunce žarko sjeda i skoro će sjest,
Stalna na tom svijetu
samo mijena jest.*

Iako ne teolog kao Sarpi, Preradović je u svojoj pjesmi bio realniji.

Radojkina knjiga će nam pomoći da razumijemo koji je od ovih velikana bio u pravu.

Svima koji su radili na ovoj knjizi pohvala i čestitke.

Bokeljstika sa ovim dijelom dobila je značajan prilog, a mletački lav donekle, zasluženu rehabilitaciju iz pera naše uvažene sugrađanke.

Riječ mr Jovice Martinovića

Vjekovima patinirani grad Kotor je jedna velika nedovršena priča.

Koliko god da se već mnogo vjekova istražuje i opisuje, uvijek tokom rada na njegovim spomenicima iskrsne dosta novih detalja i momenata, koji ponekad bacaju sasvim drugo svjetlo na dotadašnja saznanja o njegovoj bogatoj istoriji i tradiciji. Tim više ako se posla prihvati jedan akribični istraživač, kakva je naša kolegica Radojka Abramović, istoričarka umjetnosti i dugogodišnji kustos Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru.

Već odmah na prvim stranicama ove nove knjige osjeća se nevjerovatna studioznost autorice, pošto ovo uvodno poglavlje predstavlja iscrpnu studiju o simbolici lava u umjetnosti kroz istoriju ljudskog roda od najstarijih vremena. Analiza je zaokružena iscrpnim prikazom primjeraka umjetničkih predmeta u našim krajevima i paralelama sa susjednim oblastima, zatim pregledom nastanka kulta svetog Marka i njegovim povezivanjem sa Venecijom. Sve je to potkrijepljeno obimnom pažljivo odabranom literaturom koja pokazuje širinu horizonta interesa kao i poznavanje materije naše autorke.

Slijedi poglavlje o četvorovjekovnom protektoratu Venecije nad Kotorom, od 1420. do 1799.

godine, u doba njenog najvećeg uspona u teritorijalnom, ekonomskom i umjetničkom pogledu.

Dalje, obrađena materija o prikazima krilatog Lava svetog Marka kao simbola Prejasne republike Venecije u fundusu umjetničkih spomenika grada Kotora može se uslovno grupirati u nekoliko sektora, pošto se ona odnosi na lik lava isklesan u kamenu, zatim izvajan ili modeliran u metalu, dalje na prikaz lava u djelima likovne umjetnosti, te na lavove u pisanim i štampanim dokumentima.

Najbrojniji su prikazi krilatog lava svetog Marka isklesani u kamenu, koji bi se opet mogli podijeliti u sačuvane ili fotografijama dokumentovane reljefe, te na nesačuvane ali u starim izvorima zabilježene ili novonađene primjerke. U grupi sačuvanih obrađeni su reljefi krilatog mletačkog lava na fortifikacijama i arhitektonskim objektima pa je tako, iza uvodnog teksta o tipovima i izradi reljefa, detaljno opisan i fotodokumentacijom praćen lav Morskim ili Glavnim vratima Kotora, uništen od strane režimskih slugana u proljeće 1945. godine. Obnova ovoga renesansno-baroknog reljefa na monumentalnom portalu vrata, nadvišenog reljefnom kompozicijom austrijskog grba koga drže grifoni, zahtijevana je već prije više od pola vijeka, ali su svi predlozi odbijani od strane onih istih koji su uništili ili otklesali ne samo ovaj, već i brojne druge prikaze lava svetog Marka, pa u svom neznanju čak i reljefe običnih lavova bez krila, kao na portalu palate Beskuća.

U tekstu slijedi obrada reljefa krilatog lava u timpanonu Sjevernih vrata koji zahtijeva hitni konzervatorski tretman, dok je za Južna vrata donesen samo natpis u kome se pominje mletački lav, pošto je original ukrasa vrata uništen, a samo natpis zabilježen u starijim dokumentima. U ovom kontekstu su takođe obrađeni i reljefi tri krilata lava na zapadnom i lav na sjevernom bedemu, od kojih su konzervatorski uspješno sanirani reljefi lava nad Škurdom te iznad kafane Dojmi i na bastionu desno od Vrata, a ostao samo onaj u Markatu.

Obrađeni su i lavovi u sklopu bedema oko brige Sveti Ivan (San Giovanni) i to najprije kasnobarokni reljef lava u tzv. *molecca* na luku iznad glavnog ulaza za uspon na tvrđavu kod crkve Blažene Ozane, zatim veliki pomalo arhaični reljef hodajućeg lava nad ulazom u tvrđavu Sveti Ivan, te novo-otkriveni nešto oštećeni reljef iznad datiranog natpisa kod crkvice Svetog Stjepana na južnom bedemu.

Od reljefa krilatih lavova na javnim objektima u Gradu obrađeni su minuciozno izvedeni barokni prikaz lava na Kuli sata, te otučeni reljef iznad datiranog natpisa na zgradi starog Nahodišta, od koga postoji foto snimak. U ovu grupu spadaju i

dva novootkrivena, nažalost otučena reljefa na zidovima Vojne bolnice i to na vratima stare bolničke zgrade u dvorištu kao i iznad datiranog natpisa nad portalom ulaza iz Grada.

Dalje su detaljno obrađeni reljefi lavova na privatnim kućama, kao što je onaj datirani na terasi kuće broj 313, te barokna lavlja protoma na umivaoniku palate Pima.

Slijedi opis dva slobodna reljefa od kojih je posebno vrijedan reljef trenutno u holu Pomorskog muzeja, pripisan baroknom vajarju **Francescu Cabianca**, koji bi morao da zamijeni običnu ploču sa datumom oslobođenja Grada na Morskim vratima. Drugi reljef na kome lav drži pod šapom grb mletačke porodice Loredan skinut je sa jedne zgrade u Tabačini i donesen u Lapidarij u crkvi Svetog Mihovila.

U drugom odjeljku knjige o lavovima prikazanim na metalu obrađeni su sljedeći prikazi: medaljon sa lavom kao simbolom evangeliste Marka na baroknom srebrnom sarkofagu Moći svetog Tripuna, te predstave krilatog lava na novcima grada Kotora iz perioda mletačke dominacije, kovanim do 1640. godine, od kojih je jedan reprodukovan na modernoj fontani u skveru kod crkve Blažene Ozane. U ovu grupu spada i lik lava na zlatnom krstu kavalerijata svetog Marka iz zbirke crkve Svetog Eustahija u Dobroti.

Među reljefima mletačkog lava u metalu prikazani su po prvi put zavjetni darovi Kotorske biskupije, kao što su zlatna medalja za zasluge iz bitke kod Pireja, zatim zlatna medalja privjesak iz početka XVIII vijeka, pa srebrna pozlaćena medalja iz kraja XVII vijeka, te zlatna medalja osela iz kraja XVIII vijeka optočena filigranskom žicom.

U trećem odjeljku knjige o likovnim prikazima krilatog lava detaljno je obrađena ikona sa likom svetog Tripuna koji drži model Grada nad kojim vijori zastava sa lavom svetog Marka, te crteži krilatih lavova na nekoliko akvarela i ulja na platnu na kojima su prikazani bokeljski jedrenjaci ili okršaji sa gusarima tokom XVII i XVIII vijeka, među kojima su mnogi kopije slika iz zbirke na otočiću Gospe od Škrpjela, odakle je takođe dat i opis slike bitke pod Dračom.

Posebno su obrađeni prikazi mletačkih lavova na jedrima, zastavama i plamencima na modelima brodova iz zbirki Pomorskog muzeja.

U četvrtom odjeljku knjige obrađeni su lavovi prikazani na dokumentima pomorskog arhiva Muzeja, bilo da su ručno izvedeni tahnikom akvarela ili tempere na pergamentu ili da su otišnute štampom kao bakrorezi na raznim tipovima dukala, knjiga privilegija i drugih dokumenata. U ovoj grupi je donesen i prikaz lava na naslovnoj stranici kotorskog Statuta, štampanog u Veneciji 1616. godine, kao i jedna minijatura sa

likom svetog Tripuna, mletačkog lava i grba porodice **Balbi**, koja se pripisuje kotorskom gotičkom slikaru **Lovru Marinovu Dobričeviću**.

Konačno, u sintetičkom zaključku su pomenuti reljefi mletačkih lavova koji postoje u Perastu, otočiću Gospe od Škrpjela, u Meljinama i Herceg Novom, te na zidinama utvrđenih gradova na Crnogorskom primorju: Budve, Bara i Ulcinja.

Naglašeno je da takvi prikazi ne postoje u pomorskim naseljima Dobroti i Prčanju koja nisu imala utvrđenja ili javne zgrade, ali da postoje slikani prikazi lava na nekim dukalama i knjigama privilegija u prčanjskoj crkvenoj zbirci.

Takođe je dat opis sudbonosne pomorske bitke kod Lepanta 1571. godine u kojoj je, vijajući stijeg sa lavom svetog Marka, u najžešćem okršaju stradala sa cijelom posadom kotorska galija *Sveti Tripun*, dok je zastavu na galiji zapovjednika u bitki **don Huana od Austrije** čuvalo dvanaest mladića iz Perasta, grada u kome je slavni *Gonfalone*, ratni stijeg Prevedre Republike, ceremonijalno sahranjen pod oltarom crkve dugo nakon pada Venecije, tek u avgustu 1797. godine.

Tekst knjige završava jednim pasusom u vidu apela, pa neka mi bude dozvoljeno da ga u izvodima navedem:

Mletački lavovi koji nas budno posmatraju sa raznih pozicija u gradu dio su naše prošlosti ali i sadašnjeg trenutka, tako da su nezaobilazni sudionici naše svakodnevice. Čuvajmo ih kao narod koji prepoznaje kulturnu različitost kao svoje bogatstvo. Trudimo se da povratimo izgubljene lavove, nadomjestimo oštećene i štitimo očuvane ... naša je sveta dužnost da očuvamo svaki preostali trag kultura svih onih koji su bitisali na ovim prostorima i ostavili nam svoje prepoznatljivosti kao trajno sjećanje mediteranskog čovjeka.

Riječ Radojke Abramović

Čast mi je i zadovoljstvo što ste večeras prisutni u ovolikom broju na promociji knjige *Lav sv. Marka, simbol Serenissime*, predstavljen u umjetnosti grada Kotora. Drago mi je što sa nama muzealcima dijelite utiske i radost promovisanja ove knjige, jer je alegorično rečeno promocija svake knjige zapravo i njeno krštenje, a to jeste najsvečaniji trenutak. Večerašnja promocija upriličena je povodom proslave Dana opštine Kotor 21. novembar, a takođe, rečeno je, i u... ⇨

okviru programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2017. godinu.

Zahvaljujem profesoricama muzike klaviristkinji **Lidiji Molčanov** i violinistkinji **Nevili Klakor**, koje su svojom izvedbom, djelovima iz opusa velikog venecijanskog kompozitora **Antonija Valdija** dale svečan čin večerašnjem događanju, muzikom koja se vremenski, dijelom poklapa sa temom knjige.

Zahvaljujem se svojim uvažanim sagovornicima mr Jovanu Martinoviću i don Antonu Belanu koji su o knjizi rekli bukvalno sve. Kao doajen kulturno historijske prošlosti Boke Jovica Martinović saradivao je već odavno sa najboljim poznavocem venecijanskih lavova na teritorijama koje su bile pod protektoratom mletačke republike, Albertom Ricijem, historičarem umjetnosti, leontologom, a kao dobar poznavalac latinskog nedavno je sa poljskim kolegama izdao kapitalno djelo **Epigrafika Crne Gore**, koja mi je mnogo pomogla u radu, kao i još jedno djelo - **Socijalno ekonomska struktura društva u Kotoru**

prve polovine XIV vijeka, koje će biti od velike pomoći brojnim budućim istraživačima u nekim sferama njihovog interesovanja. Uz kapitalnih **100 kotorskih dragulja**, obaveznom štivu, svakoga ko želi da sazna nešto više o Kotoru, Jovica je uvijek od velike pomoći pa nam elektronskom poštom, jer naselje je već podalje da bi špartao gore dolje, pošalje sve što nam je neophodno, a njegovo široko znanje i ranija istraživanja mi muzealci obilatno koristimo na obostrano zadovoljstvo.

Posebnu zahvalnost dugujem svom recenzentu, don Antonu Belanu; pa kako je on sveštenik, da se i našalimo evo i sveštenika i kuma Jovice za krštenje knjige: don Anton Belan večeras je objasnio vrlo stručno i nadahnuto teološko-filozofsku komponentu fenomenologije mletačkog lava, sve one sporedne i glavne staze koje su uticale da se od simbola jevanđeliste Marka, jednog od elemenata tetramorfa, četiri jevanđeliste i četiri simbola, stvori jedan od najinteresantnijih poznatih državnih amblema, lav sv. Marka; simbol Serenisime. Kao eruditi i izvanrednom latinisti, velikom prijatelju ove kuće, dugogodišnjem saradniku i kolegi po unutrašnjoj vokaciji, historičaru umjetnosti iz čijeg je pera nedavno izašla knjiga **Svetilište Gospe od Zdravlja**, čime je nastavio pisanom riječi staze koje su započeli njegove uvažene kolege **don Ivo Stjepčević, Pavao Butorac, Anton Milošević, Branko Sbutega**, zahvaljujem i za sve one brojne knjige, koje je uporno tražio i

donosio kako bi nesebično pomogao kvalitetu ovog rada.

Knjiga je štampana pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i matične institucije, Pomorskog muzeja Crne Gore. Izražavam veliku zahvalnost ovim pokroviteljima, ali najveću zahvalnost dugujem direktoru Pomorskog muzeja Crne Gore gospodinu Andru Raduloviću, koji je prepoznao značaj teme, ukazao veliko povjerenje meni kao autoru i svima zaposlenima koji su učestvovali u radu na knjizi. Kao raniji direktor srodne institucije, gdje je pokazao i u izdavačkoj djelatnosti veliki uspjeh u radu, sugerisao nam je najbolje moguće saradnike, lekturu, fotografa i štampu, kako bi knjiga i kvalitetom i opremom izašla u što boljem izdanju. Još jednom veliko hvala.

Zahvaljujem se lektorki **Jasmini Bajo** koja je na ležeran način bez pritiska i panike odradila predano i ozbiljno svoj posao lektora, tako da se nadam da ćemo i dalje uspješno saradivati, fotografu **Nenadu Mandiću**, koji je izradio predivne

fotografije i da ispričam jednu anegdotu: neki su ga ljubopitljivi Kinezi na položaju sv. Stjepan gdje je uporno čekao sunce da snimi mletačkog lava u punom sjaju pitali treba li mu pomoć misleći da mu je pozlilo, a na samom vrhu na usponu sv. Ivana snimio je i lava koji ni manje ni više već gotovo 600 godina bdije nad nama.

Što je pobudilo moje interesovanje za ovaj rad? Pa mislim da je svako dijete sa obala Mediterana, poput mene, ljubopitljivo, sa divljenjem, strahopoštovanjem i djelimično strahom posmatralo na nekom od zidina svog grada ras-

kriljenog, mletačkog lava. Mene je to čudno, nedefinisano biće, ostalo u podsvjesti dok sam kao djevojčica odlazila sa majkom na markat, doduše onaj groteskni mletački lav iznad ribarnice. Kako nam sudbina uvijek da olovku u ruke da ispisujemo stranice svog života, a kako ništa i nije slučajno, meni je u svojoj profesiji dodijeljena ta ista olovka da, kao već zreli profesionalac, pišem o mletačkom lavu, što mi je predstavljalo veliko zadovoljstvo.

Zahvaljujem se svima vama dragi Kotorani, svima koji su došli sa strane, predstavnicima Ministarstva, Opštine Kotor i vjerskih organizacija, svojim dragim kolegama koji su imali veliko razumijevanje za moj rad, kolegama iz struke koji nisu iz matične institucije, svojoj široj i užoj porodici, svima vama dragi prijatelji, dragi sugrađani i želim vam svima srećne predstojeće praznike. Još jednom veliko hvala.

Pomorstvo u KOTORU danas

Kotorska luka je u novembru zabilježila 21 dolazak 10 kruzing brodova. Stalni posjetilac Kotora manji kruzer Athena je tokom tri svoja uplovljavanja boravilo po dva dana, te je tako ostvareno ukupno 24 boravišna dana svih kruzera koji su u novembru dolazili u naš grad. U novembru nijedan kruzer nije premijerno dolazio u Kotor, ali se posle pauze od tri godine na vezu kotorske luke ponovo pojavio kruzer MSC **Armonia**, brod kruzing kompanije MSC koji je 2014. godine produžen za 24 metara. U nevjerovatnom inženjerskom poduhvatu koji je počeo u septembru a završen 17. novembra, **Armonia** je najprije presječena malo iza središnje linije nakon čega su dvije polovine broda razdvojene i potom između njih umetnut već kompletno napravljen produžni dio. Trup broda je potom zatvoren i obavljeni su završni radovi. Konačni rezultat je sljedeći: **Armonia** je umesto 251 metra ima 275 metara, bruto tonaža broda je povećana sa 60.000 na 65.000. U originalnoj velični primala je maksimalno 2.199 putnika, a po završetku operacije produžavanja prihvata maksimalno 2.679 gostiju. Broj kabina je povećan za 193 tako da ukupno ima 975 kabina. Operacija je uključivala i mnoštvo tehničkih poboljšanja broda, a koštala je 50 miliona eura. Istovjetan postupak produžavanja tokom 2015. godine prošla su još tri broda kompanije MSC slične veličine kao **Armonia** : **Simfonia**, **Opera** i **Lirica**.

Svi brodovi u Kotoru u novembru

(9.) AIDAbella	Marina (1.)
(5. i 10.) Amadea	MSC Armonia (8.)
(2/3, 12/13. i 24/25.) Athena	MSC Musica (4. i 7.)
(2, 9, 16, 23. i 30.) Costa Luminosa	Pacific Princess (1, 13. i 27.)
(7.) La Belle de l'Adriatique	Riviera (2. i 9.)

Armonia prije i poslije produženja

Fotografija: S. Dabinović

Luka Kotor 9. novembra oko 11:45 sati: Kruzer MSC Armonia na lučkom vezu

GODIŠNJA SKUPŠTINA Bokeljske mornarice Kotor, na kojoj su prisustvovali brojni gosti, održana je u subotu, 25. novembra. Usvojeni su Izvještaj o radu Mornarice za period 2016–2017, Plan aktivnosti za period 2017–2018. godine, te Pravilnik o odori, činovima i nastupima aktivnog sastava Mornarice. Skupština je donjela i odluke o imenovanju počasnih oficira Mornarice.

Prisutne je pozdravio predsjednik Upravnog odbora Mornarice **Aleksandar Dender**, koji je tom prilikom ukazao na rezultate koji su u međuvremenu realizovani. U prvom redu to su: podmlađivanje i opremanje aktivnog sastava Mornarice, izmjena pravnog statusa, izrada dosijea za upis Mornarice na listu svjetske kulturne nematerijalne baštine UNESCO-a, te uključivanje Mornarice u savremene tokove i procese, naročito u oblasti pomorstva, školstva i turizma.

Dender je naveo da je izrada dosijea za upis Mornarice na listu svjetske kulturne nematerijalne baštine u završnoj fazi i da će biti predata Komisiji UNESCO-a najkasnije do 31. marta naredne godine. Istakao je i da će ubrzo biti poznati i rezultati tendera za izbor najboljeg ponuđača za opremanje aktivnog sastava Bokeljske mornarice odorama i oružjem, za šta je Ministarstvo kulture Crne Gore namijenilo 30 hiljada eura.

U prvom obraćanju pristutnima admiral Bokeljske mornarice **prof. dr Antun Sbutega** izrazio je i zadovoljstvo i zahvalnost što je djelovanje Mornarice prepoznato od strane institucija države, opština, kulture, civilnog društva i medija.

Govoreći o planu aktivnosti rekao je da njime uključene brojne aktivnosti, među kojima su: institucionalno i organizaciono jačanje Mornarice; njegovanje tradicije, kola, te zvaničnih nastupa Mornarice; njena kandidatura za nematerijalnu kulturnu baštinu čovječanstva UNESCO-a; obezbjeđivanje stabilnih izvora finansija od strane opština, države i sponzora; učešće u nacionalnim i međunarodnim naučnim i kulturnim

projektima, naučnim istraživanjima i skupovima; organizovanje izložbi i koncerata, učešće u javnom i kulturnom životu; informativna, izdavačka i promotivna djelatnost; saradnja sa školama i fakultetima; institucionalna saradnja, saradnja sa Vojskom Crne Gore; međunarodne aktivnosti i učešće Mornarice u promociji pomorstva.

Od matice se odvojila podružnica u Beogradu

Podružnica Bokeljske mornarice u Beogradu 18. novembra je na svojoj skupštini odlučila da se odvoji od matične kotorske organizacije. O tome je Bokeljsku mornaricu Kotor pismom obavijestio predsjednik Podružnice Beograd **dr Branko Sbutega**. Predsjednik UO Aleksandar Dender je tim povodom rekao da će Bokeljska mornarica Kotor reagovati na ovu odluku tek nakon što dobije zvanična dokumenata sa Skupštine podružnice Beograd.

Skupština je proglasila kapetana bojnog broda Mornarice Crne Gore **Darka Vukovića** počasnim majorom, a savjetnika za saradnju sa NVO Opštine Tivat **Borisa Peana** počasnim poručnikom Bokeljske mornarice Kotor. Školskom brodu **Jadran** Mornarice VCG dodijelila je Plaketu Bokeljske mornarice, koju je u ime Mornarice VCG primio kapetan korvete i komandant školskog broda **Jadran Goran Pajić**.

Stari jedrenjaci

Brik **Pierino** avgusta 1881. godine; Kapetan V. Ivelić; Ulje na platnu; Bazi Ivanković; Kolekcija Pomorskog muzeja Crne Gore